

Solymár József

KÖR PANORÁMA

Ma délután a rádióban fura műsort közvetítettek. Felkeresték a pusztuló és felújított kilátótornyokat, s arra bíztatták a hallgatóságot, segítsen megtalálni akár torony nélkül is az ország legszebb panorámáját.

Szerettem volna betelefonálni, de nem lehetett. Családom tagjai és vékonykára kopott baráti köröm részesei ismerik azon nézetemet, hogy szenilitásom biztos jeleként értékeljék, ha egyszer majd kontrollt veszítve részesévé válok a különböző betelefonálás műsoroknak.

Pedig nagy volt a kísértés, hogy betelefonáljak a Mátra völgyében két falu, Bodony és Balla között álló diákhegy tetejére – gyermekkorom kedvenc kirándulóhelyére hívtam volna fel a figyelmet. Innen az északi oldal felől látható a Mátra elegáns vonulata a Kékes, a Galyatető és odébb egészen a csúcsos Ágasvárig.

Bodonyban a Vidrócki kocsma látogatói tölem értesültek arról, hogy őseik igen hangulatosan martalócnak is nevezték a déli kilátó házakat elzáró erdővel borított magas hegyet.

A rádióműsor tovább tartott és az én gondolataim másfelé kezdtek kalandozni. Meg sem próbálok most bemutatni a bakugrásokat, inkább fegyelmezetten csupán az eredményt ismertetem.

Régivágású alkotóemberként nem hasonlítok az úri szabóhoz, aki hozott anyagból is dolgozik. Saját ötlet, saját emlék, saját gondolat, saját indulat. Azután vagy sikerül, vagy sem. Két megvalósult film írójaként meglehetősen tekintélyt szerezhettem azidőben a filmszakmában. Ajánlatot kaptam egyebek közt Benedek professzor sikerkönyvéből, az Aranyketrecből és az egyik elsőként kiadott magyar krimiorientált a Nyomoz a Mág csoport-ból írtak forgatókönyvet. Mindkét ajánlatot visszautasítottam.

Aztán megkeresett Zolnai Pali. Róla azóta Sámán címmel szerkesztettek emlékkönyvet. Ajánlata az volt, hogy Sipkai Barna filmnovellájából írjunk együtt forgatókönyvet. A megvalósulás útja kikövezve. Kéz- és láb-tiltakoztam, de végtére ő volt a sámán, ő győzött.

A film, a Négy lány egy udvarban, mi tagadás, megbukott. Pedig talán megmutatott valamit a kezdődő falurombolódásból, falukiüresedésből. A bukás következményeként hosszú időre kiszorultam a filmszakmából. Ha úgy tetszik, én vittem el a balhét. Mégsem bántam meg ezt a kalandot. Hiszen valóságos élményzuhatagban volt általa részem.

Zolnai Pali a forgatókönyvírás idejére félig-meddig hozám költözött. Volt erre lehetőség, mert egy három szoba hallos öröklakásban csak ketten éltünk édesanyámmal. Házasságuk Berek Katival már jócskán válságban volt.

Házasságuk igen, de nem a barátságuk. Becsülték, szereték is egymást.

Egy alkalommal én voltam Palinál, amikor Kati hazaérkezett. Emlékezetem szerint Kaposvárról jött, ahol vendégművészként Nyilas Misit játszotta. Hazaérkezvén bukfcencet vetve a dupla rekamién üdvözölte otthonát, aztán leült hozzánk, és emberesen emelgette a poharát.

Ez meg még mindig tollal ír vonalas füzetbe – mondta csodálkozva és barátságába fogadott. Kedve támadt verseket mondani. Lelkembe kitörölhetetlenül beégette József Attila halálváró verseit és Nagy Lacit is mondott.

Nem sokkal később valahogy egy a Széna térről a Várba vezető úton lévő mulatóba keveredtünk. A nevére nem emlékszem, pedig ott volt a lakásom közelében. Nem voltam híve az éjszakai életnek. A lányokat napvilágnál érdekes szemügre venni, azt meg végleg nem értettem, hogy rossz világítás mellett miért kerül többbe az ital.

Kati is egyre mondogatta, hogy neki haza kell menni pihenni, mert másnap veszik fel a televízióban a Menyegzöt, Nagy László sodró erejű hőskölteményét az édesanyjáról. A készülődésből nem lett indulás és az aznapból másnap lett. És valamikor túl az éjszaka derekán Kati azzal a meredek ötlettel állt elő, hogy menjünk fel hozzám, mert el akarja mondani a Menyegzöt. Félve attól, hogy álmosan, fáradtan megbukok mint házigazda, próbáltam elhárítani az ajánlatot. Ám ebben a társaságban nekem

ritkán volt igazam.

Amikor először elaludtam, csak felráztak, de másodjára már arra ébredtem, hogy a joggal felháborodott művész nő dühödten csépel a fejemet.

A kínos helyzet azzal oldódott meg, hogy a lakás leghátsó szobájából előjött az özvegysége idejére falujából kiszakajtott édesanyám. Róla alig annyit mondani, hogy ő értette a verset és Kati végre megtalálta méltó közönségét. Végigmondhatta már a gyönyörű költeményt, s a végén zokogva egymás nyakába borultak. És még ezen a napon Kati másodjára már az utókornak mondta el a Menyegzöt.

Aztán az egyik este közös munkánk befejeztével javasolta, hogy tartsak velem. Kati az Egyetemi Színpadon lépett fel és Pali megígérte, hogy érte megy, megvárja a műsor végén.

Jött is Kati, de nem egyedül, hanem egy szakajtónyi alanyi költővel. A nép romlatlan gyermekei csapatba verődve vonultak be a Pipacs bárba. A főnök, aki egy elhárító alezredes öntudatával rendelkezett, minket kettőnket Palival udvarian eltanácsolt, mert mi, meleg nyári este lévén, rövid ujjú pólóban voltunk, mivel mi nem vettünk részt az esti előadáson. Mit volt mit tenni, Pali hazavitt és mindketten nyakkendőt, zakót választottunk. Csakhogy én éppen százhusz kilós voltam azidőben, a csont-bőr gyomorbeteg Pali ennek nem sokkal több mint a felét

nyomta. Így a zakóm egy kicsikét bő volt rája. De immár előírásosan öltözve csatlakozhattunk a pipacsbeli társasághoz. Ekkor ismerhettem meg Nagy Lacit közelebbről. Mert Pali kocsjával öten utasként, Kati, Laci, Simon Pista és csekélységem kimentünk a Haller térre. Nem tehetek róla, ha ebben a történetben valamelyest több a pia a kelleténél. Nem tehetek róla. Ilyen volt a kor, amelyben éltünk. A magyar értelmiség előtt két út áll – szólta a korabeli szentencia – Az egyik út az alkoholizmus, a másik járhatatlan.

A lázadás egyik gyermek formája volt a Haller téri nagybani zöldség-gyümölcs piac meglátogatása, mivel hajnaltájt itt működött a főváros egyetlen mocskos, alvilági alakok által is látogatott korcsmája, ahol alkoholhoz jutni lehetett.

Pali is ivott, mert a filmeseknek privilégiuma volt a korlátlan alkoholfogyasztás. A budapesti rendőrség közbiztonsági osztálya vezetőjének ugyanis a filmek külső helyszíni forgatásánál minden esetben extra statisztá díjat utaltak. Ez pedig tisztes mellékjövedelmet hozott az alezredes úrnak.

Simon Pista hamar kidőlt a sorból, így visszafelé már csak négyen voltunk a kocsiiban. Laci dühösré itta magát. Ez a mindenki által jámbornak, kedvesnek ismert anyagi természetű ember bemutatta, hogy valóban képes káromkodásból katedrális építeni.

Aztán két alkalommal is egyidőben nyaraltunk Szigligeten. A költő azóta megjelent naplója is elárulja, milyen fontosak voltak számára az alkotóházi pihenések.

Ebből a naplóból azt is megtudhattuk, hogyan viselte testi hibáját. Többször is részletesen leírja, hogy a budai bérház alagsorában hogyan olajozgatja műlábának forgó részeit.

Szigligeten, mint költőfejedelem feleségével, Szécsi Margittal megkapta az ősparkra néző legnagyobb, jókora saját erkélyes szobát. Laci korán kelt, hogy kedvenc szórakozásának áldozhasson. Az alkotóház két saját csónakjának egyikével kiment a vízre. Megvoltak a rejtekútjai a nádasban. Erős felsőtestével a két evezőt húzva, hibátlanul érezhette testét.

Az egyik alkalommal közvetlenül Szigligetre indulásunk előtt ajándékba kaptam egy jókora műanyag kannát, teli jóféle markazi borral. Történt ugyanis, hogy legnagyobb meglepetésemre sikerült elintéznem, hogy apám jó emberének, a volt recski fogoly Oláh Miska bácsinak unokáját felvegyék a pécsi egyetemre.

Ezt az ajándék bort esténként Nagy Laciékkel

fogyasztgattuk. Mértékkel, illedelmesen, ő hálából előadta kedvenc anekdotáit.

Történt pedig, hogy az egyik kellemes nyári délelőttön a szigligeti strandon nekünk kellett volna átvenni Lacitól az egyik csónakot. Ahogy ott ült a csónakban, múltába farmernadrágban előre nyújtva, erős felsőtestén atlétatrikóban, paposra nyírt ősz hajával, egy váratlan ötlettől hajtva felajánlhattam, hogy maradjon a csónakban, töltsék velünk a mi órákat.

Nagy Laci azt hiszem nem panaszkodhatott, mert életében több szeretetet, megbecsülést aligha kaphatott volna. De talán ez a gesztus váratlanul érte, meglepte. Elfogadta az ajánlatomat, és amikor feleségemmel együtt beszálltunk, közölte, hogy kedvességünk ellentételezéseként most pedig elárulja, megmutatja nekünk, hol van a Balaton legszebb pontja, ahonnan tökéletes a körkilátás.

Talán két-háromszáz métert evezhetett be, egy kissé Győrök felé tartva. Ott aztán keresgélni kezdte a legmegfelelőbb pontot. Nem sokkal később meg is találta. Ekkor először csak szép lassan fordította a csónakot. Győriki Szépkilátó, Szigligeti vár, elől a Királynő szoknyája, Rókarántó, hátrébb Szentgyörgyhegy, Csobánc, a csúcsos Gulács, a napfényben is félelmetes Badacsony, a tóba belelő Tihany, majd a túloldalon a somogyi dombok.

A bemutató után Laci pörgetni kezdte a csónakot. Elvárta, hogy lelkesedjünk a produkcióért.

Ezt az élményt azóta se felejtettem el. Zolnai később elkészítette a költővel azt az interjút, ahol megüzente az utódoknak, hogy csókolja őket, ha lesz arcuk. Pali Nagy László váratlan halálhírére, azt a szokatlan megbízást is kivívta magának, hogy felvételeket készíthessen a halottas ágyról.

Később Berek Kati a Nemzet Színésze lett. Megjelent a költő naplója, melyben többször nagy szeretettel emlékszik meg a színésznő szerepéről népszerűségének megalapozásában.

Ahogy múlik az idő, minden hozzájuk kötődő élmény értéke növekszik. Nem csoda, hogy néha még az is eszembe jut, hogy talán érdemes lenne azon a bizonyos legszebb ponton egy karcsú obeliszket beleépíteni a tóba. Vagy talán egy erre hivatott képzőművésszel csináltatni egy olyan bóját, amely a költőre emlékezne, hol találta meg a költő a legszebb körkilátást. Egy emlékhely a vízben.

Én mindenesetre megtanultam, hogy nem csak a hegyről lehet lenézni a síkra, a szárazról a vízre. Látni, gyönyörködni sokféleképpen lehet.

És emlékezni is!